

XXIV МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ
МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ

17-31 МАРТ 1984г. РУСЕ-БЪЛГАРИЯ

ПОСВЕТЕН НА 40-ГОДИШНИНАТА ОТ ПОБЕДАТА НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

1984

K 7/M 45

120000868603

YR $\frac{7}{M 45}$

XXIV МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ
„МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ“
РУСЕ — 1984

Посветен на 40-годишнината от победата на
Деветосептемврийската социалистическа
революция в България

СИМФОНИЧЕН ОРКЕСТЪР
НА
ФИЛХАРМОНИЯТА ОТ ГРАД ПЕЧ
УВР

Диригент — ТАМАШ БРАЙТНЕР

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868603

25 март — неделя

Начало — 19,30 ч.

Зала — Дом на културата

448228

ДИМИТЪР ТЪПКОВ

— Септемврийска увертюра

РОБЕРТ ШУМАН

— Концерт за виолончело и
оркестър, опус 129

Nicht zu schnell

Langsam

Sehr lebhaft

Солист — Н. А. на РСФСР НАТАЛИЯ
ШАХОВСКАЯ

ЗОЛТАН КОДАЙ

— Вариации върху унгарска
народна песен

Музиката на **ДИМИТЪР ТЪПКОВ** трудно може да бъде определена еднозначно. Авторът на „Кантата за мира“ и „Повест за Беласица“, на Концерт за оркестър и Квартет за „Еолина“, на „Ламенто“, **„СЕПТЕМВРИЙСКА УВЕРТЮРА“** и „Симфония бреве 1878“ навлезе в музикалната ни култура не само с утвърдените представи за „симфоник“, „изтънчен познавач на оркестровия език“ и „майстор на детската песен“, а и с тревогата на художника—интелектуалец, остро чувстващ, задълбочен и отговорен творец.

Не е трудно да открием и доказателствата. Ще бъде достатъчно, дори ако се спрем само на едно от тях — **„СЕПТЕМВРИЙСКА УВЕРТЮРА“**. Пиеса, която Тъпков създава по случай тридесетгодишнината на социалистическата революция в България, без да търси познатите стереотипи в разработването на темата.

Ако се опитаме да изживеем тази музика като един героичен възпев, с неизменните тържествено-фанфарни интонации — няма да сполучим. Не ще открием и никаква литературна програма (както е в „Повест за Беласица“). Музикалното действие — сбито, експресивно, се превръща в една величава метафора, надхвърляща обичайните сравнения и асоциации. То е по-скоро опит да се осмисли драматически революционния опит на поколенията, идещ още от антифашисткото въстание през 1923 година — своеобразна поема за болката и страданието, „песен“ за величието на един народ.

Независимо от драматическата програмност на увертюрата, не ни напуска и усещането за една будна, рационална мисъл, която внася порядък в цялата структура — от краткия мотив до цялостната форма, от простия хармоничен акорд до сложните ходове на имитационните гласове.

КОНЦЕРТ ЗА ВИОЛОНЧЕЛО И ОРКЕСТЪР в ла минор от **РОБЕРТ ШУМАН** (1810—1856) отнасяме към последния период от творчеството на композитора. Той решително се откроява сред своите „връстници“ в инструменталния жанр — цигулковия концерт, Фантазията за цигулка и оркестър, двете цигулкови сонати, опус 105 и 121.

Създаден през 1850 година, концертът е пълна илюстрация на стилистичните и естетически виждания на „късния“ Шуман. Намираме ги най-напред в ярката мелодичност на темите, а сетне и в онзи стремеж към простота и неприкрита емоционалност на израза, която поставя под един знаменател този твърде тежък и противоречив творчески етап в биографията на Роберт Шуман.

Един от високите образци на жанра в класическата инструментална литература, виолончелният концерт носи в себе си не само въздействаща емоционалност, ненакърнена дори и от неотменния за концертния жанр виртуозитет. Откриваме в него и една завършена, съвършена в пропорциите си конструктивна идея, която споява различните отсенки и контрасти в композицията в здрава логическа линия.

И в трите части на концерта звучат родствени интонации — в повечето случаи мелодически варианти на началния тематичен материал, които създават неповторима интонационна атмосфера на произведението.

Н. А. НА РСФСР НАТАЛИЯ ШАХОВСКАЯ

Има черти на таланта, които са заложени в артиста от самата природа — музикалност, темперамент. Но има и нещо друго, към което музикантът, колкото и да е талантлив, се стреми с години — това е зрелостта, дълбочината на постигане авторовите замисли, способността да се предадат те на слушателите, с една дума — това, което издига талантливия артист в ранг на художник в истинския смисъл на думата. Към числото на такива артисти принадлежи Наталия Шаховская — една от най-ярките представителки на съветската виолончелова школа. Разбира се, тя придобива необходимото майсторство след дългогодишни занимания, но именно задълбочеността и сериозността са още от първите крачки отличителни черти на творческия облик на артистката.

Музикалното развитие на Шаховская е рядко хармонично и щастливо. През 1946 година тя постъпва в музикалната школа на института „Гнесини“ в Москва. Продължава образованието си в Московската консерватория, в класа на един от основоположниците на съветската музикална школа — професор Семьон Козолупов. Под ръководството на опитния педагог започва бързо да разцъфтява талантът на младата артистка, оформя се основата на богатия ѝ репертоар. Един от любимите композитори на Шаховская е Йохан Себастиан Бах — още по това време нейната фина и осмислена, но същевременно покоряващо-непосредствена интерпретация на Баховата музика извиква възхищение у музикантите и слушателите. След Бах, репертоара на артистката обогатяват сонатите на Бетховен и Рахманинов, концертите на Шуман и Дворжак, Мясковски и Хачатурян, произведения на стари майстори и романтици.

Скоро идват и първите успехи: през 1957 година тя завоюва златен медал на конкурса на Световния фестивал на младежта и студентите в Москва, започва активна концертна дейност, става преподавател в училището „Иполитов-Иванов“. Паралелно с това тя продължава да усъвършенствува майсторството си като аспирантка в Московската консерватория.

Програмите на Шаховская се обогатяват с много произведения на съвременни автори, между които особено близки са и Сергей Прокофиев и Дмитрий Шостакович. Експресивният и начин на свирене, особената приповдигнатост и развълнуваната трепетност, мъжествената и волева активност — всичко това придава на нейните изяви особено ярко своеобразие.

„Като че ли с лъч на прожектор се осветява гениалният замисъл на композитора, светлият епос на музиката, нейната житейска мъдрост“ — пише един критик след изпълнената от Шаховская в Москва Симфония-концерт на Прокофиев. Също толкова висока е оценката за нейната трактовка на сонатите на Шостакович, сюитите на Борис Чайковски, Италианската сюита на Стравински, сонатите на Бритън.

В началото на 60-те години Шаховская окончателно утвърждава своя висок авторитет. Тя завоюва първа награда на Всесъюзния конкурс за музиканти-изпълнители, удостоена със званието лауреат на Международния конкурс „Дворжак“ в Прага, след това е победителка в Международния конкурс „Чайковски“ в Москва.

Следващите години са ознаменувани с непрекъснато творческо усъвършенствуване, нови художествени успехи в десетки градове на Съветския съюз и други страни.

Сега Шаховская е оформен художник, чие то изкуство покорява слушателите с рядката си завършеност, безупречната логика на музикалната мисъл, дълбочина и целеустременост; на нейните изяви е чужда всяка въшна красота, стремеж към ефектност, но в тях неизменно присъства истинска, вътрешна красота — красотата на големите чувства и интелектуалната сила. Ето защо всеки нейн концерт умножава почитателите на артистката, ето защо нейното име, по сполучливия израз на чехословашкия вестник „Свободное слово“ става „притегателен магнит в концертната програма“.

Чуждестранните гастроли на Наталия Шаховская в ГДР, Великобритания, Норвегия, Холандия, Белгия, Югославия, Западен Берлин, Полша, Дания, Гърция и други страни преминават също така с неизменен успех.

Голямо внимание Шаховская отделя на педагогическата работа, тя е доцент в Московската консерватория.

За плодотворната си дейност Наталия Шаховская е удостоена със званieto народна артистка на РСФСР.

ОТЗИВИ

„Когато слушаш Шаховская, винаги я възприемаш като интересна, ярка драматична артистка — така релефни и зрими са създаваните от нея музикални образи. С непреклонна сила тя заставя да следиш напрегнато разгръщащото се действие.“

СССР — „Култура и жизнь“

„Великолепно свирене! Virtuozно майсторство! Каква непринуденост, каква свобода и същевременно какъв темперамент! Шаховская има забележителна школовка и висока музикална култура.“

СССР — „Советская культура“

„ . . . Прекрасно и проникновено изпълнение!“
Чехословакия — „Свободное слово“

„Шаховская възхитително изпълни „Вариации на тема „рококо“. Virtuозко прозвуча финалната каденца, звукът предизвикваше възхищение със своята красота.“

Великобритания — „Глазгоу хералд“

„В нейното свирене има нещо магнетично. Това е фантастично интензивното музикално повествование.“

Норвегия — „Арбайтербладет“

„Шаховская показа своето фантастично изкуство. Тя буквално поразява със своя удивително прозрачен звук.“

Норвегия — „Морген бладет“

„... музикалност, изразително звучене, задълбоченост. . . блестяща техника. . . Тя покори нашите сърца.“

Югославия — „Политика“

„Шаховская е колосална виолончелистка, голям художник. . . Нейното изпълнение на пасажите през цялото време е много ясно, спокойно, точно, блестящо.“

Дания — „Политикен“

„В нейните ръце виолончелото е най-съвършеният, най-богатият струнен инструмент.“

ГДР — „Нойсте Нахрихтен“

Сред пъстрото множество от явления в музикалната култура на двайстото столетие името на унгарския композитор **ЗОЛТАН КОДАЙ** (1882 — 1967) се откроява по особен начин — един от ярките проводници и носители на съвременната реалистична естетика, личност, сбрала в себе си по твърде необичаен за днешното изкуство начин дарбата на първокласен композитор, изследователската страст на изследователя-фолклорист и — най-сетне, благородната мисия на провидителя — в най-конкретния смисъл на думата.

В своята музика Кодай следва един идеал — да съхрани истинските стойности на унгарската народна музика, нейната същинска природа, без стилизация, очистена от градски прослойки, цигански влияния и виртуозно-романтични традиции. Подобно на своя съвременник и съратник Бе ла Барток, той тръгва към древните пластове на народната селска песенност. А там, където се докосва до нейните образци, създава великолепни картини — оригинални, самобитни, демократични по съдържание, здраво споели с унгарската история и народното творчество.

ВАРИАЦИИ ВЪРХУ УНГАРСКА НАРОДНА ПЕСЕН се счита за една от най-отчетливите и смислово натоварени партитури в музикалното наследство на Золтан Кодай. В нейната основа стои отново фолклорен първоизточник — унгарската народна песен „Лети, паун!“, но тъй майсторски разработена, че се превръща в мотив на едно ярко, драматически изразително музикално действие.

Любопитно е да се узнае, че това е второ връщане на Кодай към цитираната по-горе песен. Две години по-рано — през 1937 година, той използва нейния поетичен текст за създаването на акапелна хорова творба. Интерес към песента е проявявал и Бела Барток, виждайки в нея „класически пример на неповторима музикална мисъл, в който е отстранено всичко излишно“. И Кодай подхожда към темата с ясното съзнание за нейните достойнства, без да накърни онази удивителна точност на израза, за която говори така възторжено Барток.

„Вариациите“ са написани за знаменития Амстердамски оркестър — не случайно в тази партитура откриваме оригинална, богата и виртуозна интерпретация на оркестровата материя и инструменталния колорит.

Несъмнено, те са едно ярко и силно въплъщение на концертния принцип в оркестровата музика — нещо, което Кодай ще постигне още по-отчетливо в своя Концерт за оркестър. И все пак, колкото и блестящ да е оркестровият колорит на Вариациите, главното тук си остава драматичният патос на музиката, далеч надхвърлил всичко познато в симфоничната литература на Золтан Кодай.

СИМФОНИЧЕН ОРКЕСТЪР НА ФИЛХАРМО- НИЯТА ОТ ГРАД ПЕЧ — УНР

Диригент — Тамаш БРАЙТНЕР —

носител на наградата „Лист“

Концертмайстори — Ищван Дерман и Агнеш Ваш

Симфоничният оркестър на град Печ е създаден през 1956 година. Още преди това редица музиканти от града полагат усилия за организиране на музикални седмици, които понякога се превръщат в значителни събития. През януари 1953 година в Печ се провеждат дни, посветени на Золтан Кодай. Душата на музикалния живот по това време е Дьорд Антал.

В началото диригент на оркестъра е Золтан Рожняй, а от 1957 година — Елемар Паулус, който става директор на театъра и филхармонията. С името на Паулус е свързан целият музикален живот в града — представленията на операта и оперетата, редовните концерти за младежта.

От 1970 година главен диригент на оркестъра е Тамаш Брайтнер. Симфоничният оркестър е изграден от оркестъра на Националния театър, допълнен от учителите по музика в града. Съставен от 70 оркестранти, колективът развива богата музикална дейност, редовно изнася концерти в страната, а също и по Унгарското радио.

Оркестрантите имат участия като солисти или членове на камерни формации в концерти в СССР, Франция, Финландия и Гърция, но най-често в Печ и съседните градове.

През изминалите години оркестърът работи, освен с най-известните унгарски диригенти, и с прочути чуждестранни диригенти, като: Такаши Асахина, Пиеро Белуджи, Роберто Бенци, Паул Каполоного, Хенрих Чиж, Оскар Данон, Андже-ло Ефрикян, Ламберто Гардели, Йожен Госенс, Еторе Граси, Константин Илиев, Милан Хорват, Арвид Янсон, Кобаши Кенхиро, Олаф Кох, Кирил Кондрашин, Йорма Панула, Алдо Приано, Генадий Рождественски, Вацлав Сметачек, Андре Вандернот.

С оркестъра изнасят концерти и световно известни солисти, между които: Дино Джани, Рудолф Керер, Леонид Коган, Джон Огдън, Ханс Пишнер, Святослав Рихтер, Шефан Руха и др.

Известният унгарски диригент **ТАМАШ БРАЙТНЕР** завършва музикалната академия „Ференц Лист“ в Будапеща през 1956 година, като ученик на Золтан Кодай, Андраш Михал, Ласло Сомогий и Бенке Шаболши.

След дипломирането си той активно се включва в концертния живот на Унгария и десет години е главен диригент на Будапещенския оперетен театър.

Тамаш Брайтнер дирижира всички големи унгарски симфонични оркестри; има редица записи за Унгарското радио.

От 1960 година е музикален директор на операта в Печ и главен диригент на филхармонията. Под негово диригентство са записани няколко плочи с класически и съвременни произведения.

Като признание за големите му артистични способности през 1974 година Тамаш Брайтнер е удостоен с наградата „Лист“.

Програмата подготви Ива ИЛИЕВА

Редактор — В. Шейтанова

